

Om ordet spånkurv

Da spånkurve er et blandt flere af mine favoritemner, og jeg tit oplevede en usikkerhed om, hvad jeg mente med 'spånkurv', følte jeg trang til at lave en hjemmeside på nettet "definitionen af en spånkurv". Mit bidrag består så i at vise flere forskellige typer og forklare, hvorfor det hedder en spånkurv. <http://www.per-olof.dk/splintde/splintde.htm> I min forklaring indgår sætningen "Ordet "spånkurv" er ved helt at udgå af sproget."

Det har givet en interessant reaktion i en af de nyhedsgrupper, hvor jeg anbragte link til min side.

Vedkommende skriver:

"Ordet er på dansk vist kun et fabrikant-ord. Vi bruger i min familie stadig en spånkurv, men har aldrig kaldt den andet end en kurv. I mit barndomshjem i Jylland hed det også kun en kurv (på jysk: n kår)."

Hertil svarer en svensker:

"Skiljer man inte på spånkorgar och flätade korgar gjorda av t.ex. pil og viden (vidjekurve) på jysk?"

og får svaret:

"Det ved jeg ikke. Jeg så aldrig vidjekurve i mit hjem, men de må have eksisteret. De produceres i hvert fald stadig som hjemsløjd."

Altså for ham er kurv simpelthen en spånkurv, han har ikke kendt andre, og det var jo netop den kendsgerning, jeg mente, er ved at glide ud af bevidstheden. Den nyeste julekalender har vist en kurv med, som burde være en spånkurv, men det er regissøren nok for ung til at vide!

Men for ham, med kommentaren ovenfor, er ordet 'spånkurv' slet ikke et ord i anvendelse på dansk!

Selv har jeg oplevet at Richard Winther skrev om spånkurvene hos den spanske maler Juan Gris. Jeg skrev til ham og spurgte, hvilke billeder, for jeg fandt mange billeder af Juan Gris med kurve, men ikke nogen som med rette kunne kaldes spånkurve. RW spurgte så med sin gnæggende stemme vor fælles veninde: "Mener han det alvorligt?" Siden har jeg forstået, at Richardo de Winti brugte ordet i overført betydning om Juan Gris malemåde: "Så gav han sig til at flette tingene ind i hinanden, som vi kender det fra en spånkurv." Det bliver så et par steder til 'Juan Gris' spånkurv'!

Sådan kan man altså også bruge en spånkurv! Den svenske digter Elmer Diktonius gik endnu videre åbenbart. I Solveig von Schultztz: 'Påskebrev og andre finlandssvenske noveller', på dansk i 1997 af Bent Søndergaard citeres Diktonius for udtrykket: "Alt lå inde i det værendes spånkurv" – og den kunne jeg naturligvis ikke stå for!

Men altså, ja vel mener jeg det alvorligt! For nogen siger spånkurv om noget, som ikke er det. Andre siger bare kurv og mener en spånkurv. Igen andre siger spånkurv til enhver kurv. Andre kender slet ikke ordet. Opfinderen af ordet ”fabrikant-ord” er ganske *tvärsäker* på at det er hans opfattelse, som er den gældende. Det er jeg dog ikke så sikker på. I vore dage er der jo en mulighed for at tjekke den slags udsagn: Hvad siger hjemmesiden korpus.dk til dette? Umiddelbart kan den diske op med 8 forekomster, ikke meget, men dog noget andet end, at det skulle være et ”fabrikant-ord”, synes jeg. Døm selv:

op blandt alle de hvide. De lå i en firkantet <spånkurv.> Englen kostede en kroner, og det var, som min mor og en ringeklokke fra en cykel[...] Vi havde en stor <spånkurv> med mad og saftvand anbragt bag i flyveren sammen med gården til udhuset. Han kom ud igen med en stor <spånkurv> på armen. Jamen skal du ikke have aftensmad først. "[...]" gang oceanlak, for at gøre overfladen mere holdbar. <Spånkurv,> papir og lak er fra Fredensborg Indkøbscentral, som har tlf. killingen, anbragte han den i en lille lun og foret <spånkurv> på gulvet tæt ved pejsen. Nogle minutter efter tændte han i flere timer og cyklede hjem belæsset med bær i <spånkurve.> Da ægteparret kom igen den følgende uge, blev min kone af gartner Møller af begge køn gik med river og <spånkurve> og fejede dem sammen og samlede dem op. Men blæsten kredsløb. Alligevel lader mange svampejægere <spånkurven> stå fremme vinteren igennem, for der er et par almindelige

Det er erindringer, skønlitterære tekster, vejledninger – almindelig dansk. 'Ordbog over Det Danske Sprog' lader udtrykket starte i 1746 med en ”spånekurv”! Så ganske nyt er det heller ikke. Så kan det vel ikke være forkert at sige, at det er ved at udgå af sproget. Selv mener jeg at have gjort en lille smule for at fastholde ordet i sin kulturhistoriske sammenhæng med min bog 'En tid med spånkurve'. <http://per-olof.dk/spaanbog.htm>. Om ordet spånkurv indgår i andre danske digte end mine egne, ved jeg ikke. På svensk i hvert fald hos Harry Martinson. Men han kom også netop fra det hjørne af Skåne/Blekinge hvor spånkurve blev lavet og har beskrevet kurvemagerne meget positivt i sin selvbiografiske roman 'Nässlorna blomma' – men også i digt

Spånkorg

Gammal spånkorg
ännu tätt beströdd med
mattade blåbärsfläckar.
Dagshimmelsljuset sticker tätpunktat in
genom flätningens springor.
Sprödknakig men seg
bevarar den ännu
stannade dofter
av skoglig livshushållning.

Harry Martinson: De tusen dikternas bok. 2004

Kommet så langt er det, man ikke kan lade være at tænke: Hvad siger Jørn Lund mon?

Per-Olof Johansson